

Prof. Dr. Ali DOĞRAMACI,
Bilkent Üniversitesi Mütevelli Heyeti Başkanı

DOĞUMUNUN 90. YILINDA HAYDAR ALİYEV

HAYDAR ALİYEV'İN DOĞUMUNUN DOKSANINCI YILDÖNÜMÜNÜ KUTLARKEN ONUN KURDUĞU TEMELLER ÜZERİNDE YÜKSELEN MODERN AZERBAIJAN'IN NEREDEN NEREYE GELDİĞİNİ HATIRLAMAKTA YARAR VAR.

Azərbaycan'da iktidara geldiği 1969 yılından itibaren Haydar Aliyev ülkesinin geleceğini büyük ölçüde etkileme imkânına kavuşmuştu. Onyıllar boyunca değişen çeşitli farklı siyasi ortamlarda çalıştı ve mücadele etti. Mücadelesinde, ülkesinin kalkınması için Azerbaycan halkına ve ekonomisine yatırım yapmak birinci önceliği oldu. Bu sayede halkına eğitim, bilim, kültür ve sanat alanlarında yeni imkanlar sağlayabildi ve ülkenin bugünkü insan profilinin şekillenmesinde büyük etkisi oldu.

İktisatçı Gary Becker'in Nobel Ödülünü almasındaki başlıca nedenlerden birisi olan Human Capital¹ kitabında da vurguladığı gibi, iyi

eğitim imkanları, insana ve topluma yapılan en önemli bir yatırımdır. Bu tür yatırımın ilerideki üretim, yaşam ve refah seviyesine olan somut etkileri büyüktür.

1970'li yıllarda Azerbaycan'daki eğitim kurumlarının sayılarındaki ve niteliklerindeki artışlar Misir Merdanov'un kitaplarında² ayrıntılı olarak anlatılmıştır. Okulların sayıları ikiye katlanmış, gerek brüt öğretmen sayıları, gerekse de bunların yüksek öğrenim görmüş olanlarının yüzde-leri büyük ölçüde artmıştır. Bu sayede örneğin, orta öğrenimdeki öğrencilerin sayıları 1967'den 1977'ye iki mislinden fazlaya yükselebilmektedir. Azerbaycandaki yükseköğrenim kurumlarının da adedi, ve buna pa-

rallel olarak üniversite öğretim üyeleri ve öğrencilerinin sayıları ciddi boyutlarda artmıştır.

Azerbaycan içindeki eğitimin yanısıra gençlerine Sovyetler Birliğinin diğer cumhuriyetlerindeki dünyaca ünlü üniversitelerde ve akademi-lerde öğrenim imkanları artırılmıştı. 1970'lerin başlarından itibaren Moskova ve Leningrad gibi önemli bilim ve sanat merkezlerine senede yaklaşık 800-900 Azeri gencini yüksek öğrenim için gönderilmesi Haydar Aliyev'in sunduğu imkanlar sayesinde gerçekleşmiştir. Bu rakam 1980'lerde yılda 1400'lere yükseldi. 1982 yılında Moskova ve Leningrad gibi şehirlerin önde gelen eğitim kurumlarındaki Azerbaycanlıların

1 1964 ve 1975 yıllarındaki ilk iki baskısından sonra son baskısı: Becker, G., *Human Capital: A Theoretical and Empirical Analysis, with Special Reference to Education*, Chicago: University of Chicago Press, 1994.

2 Merdanov, M., *Azərbaycan Təhsil Tarihi*, II cild, Bakı: Təhsil Nəşriyyatı, 2011.

sayısı 3500 civarına ulaştı.

1960'lara kadar Sovyetler Birliği'nin en geri cumhuriyetlerinden birisi olan Azerbaycan 1970'li yıllarda Haydar Aliyev'in liderliğinde enerji, sanayi ve tarım alanlarında büyük atılımlar yaptı. Öyleki, üretim, enerji,

gıda ve bütçe açılardan Sovyetler Birliği sınırları içinde kendi kendine yeterli nadir cumhuriyetlerden biri oldu.

Karmaşık Sovyet sistemi içinde bu tür başarılarla erişmek ancak büyük mücadeleler ile mümkün ola-

bilmişti. Başarıları 1982'de Aliyev'i Moskova'ya Sovyet üst makamlarına taşıdı. Ancak mücadeleler de o nispette büyüdü. Bir Azerbaycanlıyı Moskova'da en üst makamlarda görmek istemeyenlerin manevraları ve Haydar Aliyev'in Moskova'da olması, yani bizzat Azerbaycan'da sürekli bulunamayışı sorun oldu. 1980'lerin ikinci yarısında Azerbaycan yönetimi, barış içinde kalkınma sürecini kaybetmeye başladı. Sovyetlerin çöküşü ile hızlanan bu süreç, toprakların işgali ve hizipleşmelerle daha da arttı.

1993 yılında Haydar Aliyev'in Bakü'ye gelmesi ve iktidara seçilmesi ile yeni bir devir başladı. Çatışmaların durması ve ülkeye stabilite gelmesi ile başlayan bu yeni süreç ülkeye dışarıdan yatırım kapılarını açtı. Bakü-Tiflis-Ceyhan projesinin hayata geçmesi ile başlayan iktisadi atılımın

sonuçlarını bugün herkes görüyor.

1993-2003 yıllarında Haydar Aliyev Azerbaycan'da yeni bir siyasi düzen kurdu. Çok çetin koşullar içinde yürüttüğü dış politika sayesinde son derece karmaşık bir coğrafyada bulunan ülkesinin istikrar içinde yatırımlara devam etmesine imkan kıldı. 12 Aralık 2003 tarihinde ebediyete intikal eden Haydar Aliyev, geriye bıraktığı eserler ile hayranlarının kalplerinde yaşamaya devam ediyor.

Kurduğu temeller üzerinde kalkınmaya devam eden Azerbaycan 9 milyonu aşan nüfusu ile dünyada sesini duyurmaktadır. Azerbaycan 2011'de Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyine seçildi. 2012'de gerçekleşen Azerbaycan yatırımları 22 milyar dolar'ın üstüne çıktı. 2004'te ortalama maaş 100 dolarken, bugün 500 doları geçti. Ülkede 2003'ten bu

yana 2,500 yeni okul ve 500'den fazla sağlık tesisi açıldı'. Azerbaycan'da insana yapılan yatırımlar hızlanarak devam etmektedir.

Daha da yapılacak çok şey var. Bunları gerçekleştirmenin mümkün olduğunu nereden biliyoruz? Bili-

yoruz, çünkü çok çetin koşullar içinde mücadele eden Haydar Aliyev'in başarıları yeni nesillere ilham olmaktadır. Şimdiki atılımları yürüten İlham Aliyev'in ismi resmi tamamlanmaktadır. ✨

